

Waarnemersverslag Nachtvinders 2012

PWN Noordhollands Duinreservaat

John van Roosmalen, Arnold Wijker en Luc Knijnsberg

Uitgelichte soorten

Macro nachtvinders

Slanke groenuil	<i>Actebia praecox</i>	12
Karmozijnrood weeskind	<i>Catocala sponsa</i>	10
Korstmosspanner	<i>Cleorodes lichenaria</i>	7
Walstrospanner	<i>Costaconvexa polygrammata</i>	13
Absintmonnik	<i>Cucullia absinthii</i>	13
Geelblad	<i>Ennomos quercinaria</i>	12
Walstropijlstaart	<i>Hyles gallii</i>	5
Kantstipspanner	<i>Scopula ornata</i>	11

Micro nachtvinders

Groene boogbladroller	<i>Acleris literana</i>	6
Rozenboogbladroller	<i>Acleris permutana</i>	11
Waddenpalpmot	<i>Athrips pruinosa</i>	3
Getande vlakjesmot	<i>Catoptria fulgidella</i>	12
Aardbeikokermot	<i>Coleophora albicostella</i>	15
Spatelberkkokermot	<i>Coleophora milvipennis</i>	16
Veldbiesmineermot	<i>Elachista geminatella</i>	9
Witvleugeloogbladroller	<i>Epinotia pygmaeana</i>	4
Bruine oogbladroller	<i>Epinotia signatana</i>	8
Oosterse schone	<i>Eratophyes amasiella</i>	6
Dennenappelbladroller	<i>Gravitarata margarotana</i>	5
Tijmvedermot	<i>Merrifieldia leucodactyla</i>	9
Kaneelsikkelmot	<i>Metalampra cinnamomea</i>	9
Egelskopmot	<i>Nymphula nitidulata</i>	8
Muizenoorvedermot	<i>Oxyptilius pilosellae</i>	8
Satijnlichtmot	<i>Palpita vitrealis</i>	12
Meidoorndwergbladroller	<i>Pammene agnotana</i>	5
Stalkruidmineermot	<i>Parectopa ononidis</i>	10
Haagbeukzebramot	<i>Parornix carpinella</i>	14
Aardappelmot	<i>Phthorimaea operculella</i>	13
Grote berkenvouwmot	<i>Phyllonorycter cavella</i>	16
Mantelmot	<i>Sclerocona acutella</i>	8
Fijnzandvleugeltje	<i>Scrobipalpa artemisiella</i>	7
Gevlekte dikkopmot	<i>Scythris cicadella</i>	16
Kustdikkopmot	<i>Scythris siccella</i>	16
Kustoogje	<i>Thiotricha subocellea</i>	14
Lepelmot	<i>Tinagma perdicella</i>	4

Auteurs

John van Roosmalen

Arnold Wijker

Luc Knijnsberg

Informatie: nachtvinders_nhd@upcmail.nl

Auteursrecht en copyright

Auteursrecht op de tekst ligt bij de auteurs. Copyright van de foto's ligt bij de fotografen. Bij iedere foto staat de naam van de fotograaf vermeld. Voor toestemming voor gebruik: nachtvinders_nhd@upcmail.nl. Veelal is van de foto's een hogere resolutie aanwezig.

Foto omslag: Arnold Wijker, Wimmenerduinen mei 2012

Datum verslag: 15 januari 2013

Inleiding

Het onderzoek naar nachtvinders in het PWN Noordhollands Duinreservaat (NHD) van recente jaren is voornamelijk gebaseerd op de inventarisaties en waarnemingen van de auteurs, John van Roosmalen (JvR), Arnold Wijker (AW) en Luc Knijnsberg (LK). Het meerjarige onderzoek richt zich op het voorkomen, de verspreiding en de ontwikkelingen van nachtvinders, zowel de zogenaamde 'macro' nachtvinders als de 'micro's' in het NHD. Achter ons ligt een jaar van intensief onderzoek met veel waarnemingen door vangsten met licht ('s nachts) en op zicht (overdag). In het najaar werd ook intensief naar bladmineerders gezocht. De duizenden gedane waarnemingen komen in de databases (waarneming.nl, Noctua) terecht. Bij wijze van verslaglegging hierbij een selectie en bespreking van een aantal opmerkelijke en bijzondere waarnemingen van het jaar 2012, op chronologische volgorde. Behalve deze verslaglegging leveren de waarnemingen nog veel meer interessante gegevens op. Daarvan zal te zijner tijd op daartoe geëigende wijze verslag worden gedaan.

Nachtvinders in 2012

Het was een merkwaardig jaar op het gebied van nachtvinders. Enerzijds is er een relatief groot aantal bijzondere waarnemingen en zijn de soortenlijstjes lang. Anderzijds bestaat de indruk dat het een matig jaar was met lage aantallen vlinders. Het voorjaar was relatief goed, maar de zomer en het najaar waren slecht. Dit kan, net als voor andere insectensoorten wellicht worden toegeschreven aan de warme januarimaand. In het najaar is relatief veel tijd besteed aan het zoeken van bladmineers. Hiervoor leek het een opmerkelijk goed jaar met veel soorten in relatieve aantallen. Met de vondst van een aantal nieuwe soorten en herbevestiging van andere zeldzaamheden wordt maar weer eens benadrukt hoe belangrijk en uniek het Noordhollands Duinreservaat is op het gebied van vlinders. Op chronologische volgorde zijn hieronder een aantal bijzondere of opmerkelijke waarnemingen uit 2012 uitgelicht.

Waddenpalpmot *Athrips pruinosella* (Lienig & Zeller, 1846)

De waddenpalpmot was al bekend uit het NHD, maar met slechts enkele incidentele waarnemingen. Landelijk is het een behoorlijke zeldzaamheid. De waardplant is kruipwilg (elders ook anders). De soort overwintert op een bijzondere manier, die het ook geschikt maakt om in de winter naar de soort te zoeken. De jonge rups (slechts enkele mm groot) maakt in het najaar een dicht spinsel van enkele blaadjes in de top van een twijgje. Als in de herfst alle bladeren afvallen blijft dit spinsel vaak nog als enige over en steekt dit opmerkelijk af tegen de omgeving. In het voorjaar gaat de rups weer verder met eten. Het was niet moeilijk om deze spinsels te vinden in januari op diverse plaatsen. Hoewel dit wellicht niet een voor de hand liggende manier is om beschermd te zijn tegen de elementen blijkt het toch afdoende. De rupsjes hebben de strenge vorst die later volgde (ca. -17 °C) overleefd, wat blijkt uit waarnemingen in maart en april (en waarnemingen op licht later in het jaar).

Waddenpalpmot *Athrips pruinosella*, spinsel in de top van kruipwilg, 17-01-2012.

Rups in spinsel, 13-03-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Witvleugeloogbladroller *Epinotia pygmaeana* (Hübner, 1799)

Nieuw voor het NHD. Landelijk zijn slechts enkele waarnemingen bekend. De waardplant is fijnspar en mogelijk ook zilverspar. JvR vond twee vlindertjes van deze tamelijk saai getekende bladroller overdag op 24 april in een naaldbomenperceel ten noorden van de wei van Brassier. Beide vlinders bleken mannetjes te zijn. Dit vergemakkelijkt de determinatie, vanwege de geveerde antennes bij deze soort (zie afbeeldingen).

Witvleugeloogbladroller *Epinotia pygmaeana* rustend op een boomstam, 24-04-2012.

Duidelijk geveerde antennes.

Foto's: John van Roosmalen

Lepelmot *Tinagma perdicella* (Zeller, 1839) op herhaling

Vorig jaar was het eerste jaar dat we de zeer zeldzame lepelmot vonden in het NHD. LK ontdekte hem, waarna een kleine inventarisatie volgde door LK, AW en JvR en bleek dat er een behoorlijke populatie aanwezig was met waarnemingen tussen Castricum en Bergen. De bosaardbeienstand (waardplant) in het NHD is opmerkelijk goed, mogelijk mede door bemesting van het groot vee? In 2012 konden wederom de nodige lepelmotten gevonden worden, druk doende boven de aardbeiplantjes. Het was in 2011 dus geen eenmalige aangelegenheid. Wel waren het aantal vindplaatsen in 2012 lager (mede wellicht door de intensiteit van het zoeken in het eerste jaar) en de aantallen die gevonden konden worden lager, in 2011 meerdere plaatsen met 20+ exx. (maximum 28), in 2012 een vindplaats met 12 exx. als meeste. De biologie van deze soort is nog niet beschreven en ondanks enkele zoekpogingen door de auteurs zijn nog geen rupsjes gevonden. Het is nog steeds het plan een (korte) publicatie te schrijven over de ontdekking en het voorkomen en verder onderzoek te doen naar de biologie. Gezien de landelijke zeldzaamheid is het ook goed de populatie te blijven volgen. Tot nog toe zijn alle waarnemingen overdag op zicht gedaan, waarnemingen op licht zijn niet bekend.

Lepelmot *Tinagma perdicella* op de waardplant bosaardbei, 19-05-2012.

Karakteristieke houding, 05-06-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Meidoorndwergbladroller *Pammene agnotana* (Rebel, 1914)

De meidoorndwergbladroller is landelijk zeer zeldzaam, met maar een handjevol waarnemingen van de afgelopen 20 jaar. JvR vond op 19-05-2012 twee exemplaren op meidoornstruiken. Met de waarnemingen van AW (22-05-2010), Jack Pouw (26-04-2011) en LK (22-05-2012) is het gebied tussen Egmond en Castricum belangrijk voor deze soort. Zonnig staande meidoornstruiken in het open duin lijken belangrijk als naar de vindplaatsen wordt gekeken.

Meidoorndwergbladroller *Pammene agnotana*, twee imago's aangetroffen op de waardplant meidoorn, 19-05-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Dennenappelbladroller *Gravitarmata margarotana* (Heinemann, 1863)

Een complete verrassing was het opduiken van de dennenappelbladroller *Gravitarmata margarotana* bij de Uilenvanger, precies in de vliegtijd, maar letterlijk mijlenver verwijderd van enige eerdere vondst. Op 20 mei 2012 werd deze soort gevangen op licht door JvR en LK en mede-waarnemer Willem Boomkens. Met enige aarzeling, maar uiteindelijk toch vrij zeker kon de determinatie op basis van het uiterlijk gegeven worden. Tot nog toe was de soort sinds einde vorige eeuw slechts bekend van enkele vindplaatsen in Noord Brabant. De rups leeft in twijgen en kegels van Pinus- en Abies-soorten. De vanglocatie bij de Uilenvanger op de hoek van de weg, tegenover de hei, is precies onder een den. Uiteraard is deze soort daarmee nieuw voor het NHD.

Dennenappelbladroller *Gravitarmata margarotana* op licht bij de Uilenvanger, 20-05-2012.

Foto: John van Roosmalen

Walstropijlstaart *Hyles gallii* (Rottemburg, 1775) toch niet zo zeldzaam als gedacht...

De walstropijlstaart *Hyles gallii* is ook in 2012 weer door meerdere waarnemers in het NHD gezien. De eerste waarneming van het jaar komt van AW op licht bij de vinkenbaan in het duin bij Castricum op 23 mei. De soort komt voor van Bergen tot aan Castricum. Volwassen imago's worden zowel op licht als foeragerend overdag gezien. Rupsen worden vooral gevonden op gewoon wilgenroosje in bosranden en op kapvlakten. Maar ook op echt walstro

is de rups gevonden in het open duingebied. Deze landelijk gezien zeer zeldzame soort is in 2012 relatief veel waargenomen in meerder provincies.

Walstropijlstaart *Hyles gallii* rups op waardplant wilgenroosje, 02-07-2011.

Walstropijlstaart imago overdag aangetroffen, 13-06-2012.

Foto's: Luc Knijnsberg

Oosterse schone *Eratophyes amasiella* (Herrich-Schäffer, 1854)

Soms gaan veranderingen snel. Eigenlijk zou de naamgeving van het mooie vlindertje 'oosterse schone' (*Eratophyes amasiella*) achterhaald zijn met de waarneming van een exemplaar op licht in het duin in de omgeving van de Mient tussen Egmond en Castricum op 25 mei 2012 door AW en JvR. Dat wil zeggen, als je alleen kijkt naar Nederland, waar de soort een gewone verschijning is in het oosten van het land. De soort is waarschijnlijk echter in de vorige eeuw in Nederland geïmporteerd. De verwijzing naar 'oosters' komt niet van de verspreiding in Nederland, maar van het oorspronkelijke leefgebied in Turkije. Desalniettemin is de soort in 2012 nieuw voor het NHD, ver verwijderd van de dichtstbijzijnde waarneming.

Oosterse schone *Eratophyes amasiella* op licht omgeving de Mient, 25-05-2012.

Foto: John van Roosmalen

Groene boogbladroller *Acleris literana* (Linnaeus, 1758)

Bijzonder spectaculair was het verschijnen van maar liefst drie exemplaren van de groene boogbladroller *Acleris literana* op licht op 25 mei 2012. AW en JvR stonden met twee lakens, ongeveer zestig meter uit elkaar in de omgeving van de Mient en op beide lakens werd de soort gezien. Het is niet helemaal duidelijk of de soort nieuw is voor het NHD. Er lijken een aantal waarnemingen uit de vorige eeuw te zijn. Waarschijnlijk is de soort in 1994 voor het laatst gezien in Nederland in de omgeving van Bergen. Ooit kwam de soort meer verspreid over Nederland voor. Een reden voor de achteruitgang is onbekend. Het NHD is mogelijk een laatste bolwerk voor deze soort. Esdoorn is een van de waardplanten, een boomsoort die in de omgeving van de Mient in ruime mate voorkomt. De komende jaren zullen uitwijzen of de soort weer vaker waargenomen gaat worden.

Groene boogbladroller *Acleris literana*, twee van de drie exemplaren op licht, linker exemplaar 'studiofoto', 25-05-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Fijnzandvleugeltje *Scrobipalpa artemisiella* (Treitschke, 1833)

Vanaf 10 juni tot 14 juli 2012 vond AW deze zeer zeldzame palpmot op een plek waar hij de soort in 2011 ook al had aangetroffen. Ook LK trof in juni deze soort op die plek aan. Het betreft een hoog duin met de naam Halve maan. Dit duin is bijzonder rijk aan (zeldzame) micro's. Voor het fijnzandvleugeltje is de waardplant Groot tijm *Thymus pulegioides* veel aanwezig. Het zijn erg kleine vlindertjes die het beste op de knieën vlak bij de waardplant voorzichtig met de hand worden opgejaagd. Ze gaan dan vrij snel weer in de buurt zitten, vaak op een grassprietje. (Deze methode levert bij de korstmosvegetatie op deze bijzondere duin nog een zeer zeldzame en zeer kleine vlinder op, namelijk smalle zilverbandboegsprietmot *Eulamprotes superbella*). Het Fijnzandvleugeltje is tijdens een excursie van de NEV sectie Snellen in 1993 ook in de Wimmenummerduinen vastgesteld. Het lijkt een typische soort van de zeedorpenvegetatie te zijn.

Stuk van de Halve maan, een bijzondere duin ten noorden van Egmond aan Zee, 10-06-2012.

Foto: Arnold Wijker

Korstmosspanner *Cleorodes lichenaria* (Hufnagel, 1767)

Opvallend was het simultaan op licht aantreffen van de korstmosspanner *Cleorodes lichenaria* op 26 juni 2012 door JvR, LK en Willem Boomkens bij de Woudweg ten zuiden van Bergen aan Zee en AW, die ten zuiden van Egmond aan Zee stond. Blijkbaar was deze nacht voor deze soort gunstig om te gaan zwerven, want beide plekken waren in het open duin en niet heel dicht in de buurt van een geschikt biotoop. Deze zeer zeldzame spanner is door AW in infiltratiegebied Castricum in 2006 (juli), 2008 (juni) en 2009 (op 9 september, samen

met LK) op licht aangetroffen. In Nederland wordt de korstmosspanner vrijwel alleen in de duinen van Noord-Holland op licht gemeld.

Korstmosspanner *Cleorodes lichenaria* op licht, duinen nabij Egmond aan Zee, 26-06-2012.
Foto: Arnold Wijker

Bruine oogbladroller *Epinotia signatana* (Douglas, 1845)

Nieuw voor het NHD. Een zeer zeldzame soort, waarvan tot voor 2010 slechts enkele waarnemingen uit Nederland bekend zijn. In 2011 en 2012 lijkt de soort wat toe te nemen met waarnemingen op enkele locaties verspreid over het land. Op 29 juni hadden AW, LK en JvR vier exemplaren op licht in het duin nabij Castricum.

Mantelmot *Sclerocona acutella* (Eversmann, 1842)

Op 3 juli 2012 kwam er een mantelmot *Sclerocona acutella* op licht. Die nacht stond AW op de Woudweg nabij de zeereep. De soort is nieuw voor het NHD. Het gaat hier gezien de waardplanten van de mantelmot zeer vermoedelijk om een zwerver.

Mantelmot *Sclerocona acutella* op licht, duin nabij Bergen aan Zee, 03-07-2012.
Foto: Arnold Wijker

Egelskopmot *Nymphula nitidulata* (Hufnagel, 1767)

Tevens werd op 3 juli 2012 een Egelskopmot *Nymphula nitidulata* op het laken aangetroffen. De soort is zeer algemeen in Nederland maar gek genoeg is dit de eerste waarneming van deze soort in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal. En daarmee dus nieuw voor het NHD. Ook hier gaat het zeer waarschijnlijk om een zwerver.

Muizenoorvedermot *Oxyptilius pilosellae* (Zeller, 1841)

Vedermotten zijn prachtige T-vormige microvlinders die uiterst secuur zijn in hun voorkomen. De muizenoorvedermot *Oxyptilius pilosellae* dankt zijn naam aan de voedselplant van de rupsen die uitsluitend op muizenoor in het duingebied voorkomen. De vlinders vliegen rond pollen muizenoor bij zonnig weer tussen half mei en augustus in zonnige droge valleitjes in het kalkrijke duin. Het duingebied bij Bergen Zuid en de Wimmenummerduinen zijn goede plekken maar de soort is ook waargenomen nabij de Mient

in het duin bij Egmond Binnen. De eerste waarnemingen dit jaar in het NHD zijn van 4 juli, LK vond 4 exemplaren en JvR 1 exemplaar, op twee locaties in het duin bij Bergen Zuid.

Muizenoorvedermot *Oxyptilius pilosellae*, Tranendal Bergen Zuid, 04-07-2012.

Foto: Luc Knijnsberg

Tijmvedermot *Merrifieldia leucodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775)

De tijmvedermot *Merrifieldia leucodactyla* komt uitsluitend voor in het Hollands duin en in Zuid-Limburg. De tijmvedermot leeft op tijm en wilde marjolein. Uit voorgaande jaren zijn nauwelijks waarnemingen bekend. AW en Rienk Slings zagen de soort in 2009 in het zuidelijke deel van het NHD. 2012 was een goed jaar voor deze soort. LK kwam de soort dit jaar voor het eerst tegen op 4 juli 2012 in Bergen Zuid in een valleitje tezamen met zijn zeldzame broer de muizenoorvedermot. Na gericht zoeken vonden JvR en LK deze mooie vedermot op meerdere plaatsen in het duin rond Wimmenum. Naast vonden op zicht was er op 25 juli 2012 ook een waarneming op licht door AW en JvR, omgeving Soeckebacker. Alle waarnemingen van deze fraaie micro zijn gedaan in de maand juli.

Tijmvedermot *Merrifieldia leucodactyla*, Tranendal Bergen Zuid, 04-07-2012.

Foto: Luc Knijnsberg

Kaneelsikkelmot *Metalampra cinnamomea* (Zeller, 1839)

Hetzelfde als geldt voor de oosterse schone geldt ook voor de Kaneelsikkelmot *Metalampra cinnamomea*, een oosterse soort (in Nederland) die plots in 2012 in het duin opduikt. In de nacht van 7 op 8 juli 2012 zat een exemplaar van dit kleine vlindertje in de tent die door LK speciaal was ingericht voor de PWN/IVN Vlinder/libellen/bijendag. Een paar dagen eerder was al een exemplaar in Bergen waargenomen (waarnemer Thijs de Graaf).

Veldbiesmineermot *Elachista geminatella* (Herrich-schäffer, 1855)

Een parel van een vlinder en zeer zeldzaam is de Veldbiesmineermot *Elachista geminatella*. JvR vond op 10 juli 2012 een exemplaar van dit fraaie, maar kleine vlindertje in het veld in de kuststrook iets ten noorden van Egmond. Twee weken later (23 juli 2012) zowaar nog een exemplaar, nu ten zuiden van Egmond. Voorheen was dit vlindertje alleen bekend van het Zwanenwater (2005) en uit Zuid-Limburg (voor 1980/81). Nieuw voor het NHD.

Veldbiesmineermot *Elachista geminatella*, 'studiofoto' van het exemplaar van 10-07-2012.
Foto: John van Roosmalen

Stalkruidmineermot *Parectopa ononidis* (Zeller, 1839)

Deze kleine en zeer zeldzame mineermot was nog niet uit het NHD bekend totdat JvR en AW op 25 juli 2012 2 exx. vlak ten zuiden van Egmond op licht kregen. AW wist dat in het dal waar zij stonden te lichten de waardplant kruipend stalkruid *Ononis repens repens* voorkomt, alhoewel niet uitbundig. Op 17 augustus 2012 troffen LK en AW de soort weer aan, ditmaal net ten noorden van Egmond aan Zee, op een plek dicht bij de zeereep waar kruipend stalkruid veel meer aanwezig is. Die nacht werden er ook 2 exx. op het laken aangetroffen. De soort wordt in Nederland met name langs de kust en in Zuid-Limburg (daar op kattendoorn *Ononis repens spinosa*?) aangetroffen. Piet Zumkher (1995) verwachtte deze soort al voor het NHD in het zeedorpenlandschap.

Stalkruidmineermot *Parectopa ononidis* op licht, duinen Egmond aan Zee, 25-07-2012.
Foto: Arnold Wijker

Karmozijnrood weeskind *Catocala sponsa* (Linnaeus, 1767)

Het karmozijnrood weeskind is een prachtige grote uil waar slechts een paar waarnemingen eerder van zijn geweest in het NHD. Landelijk staat de soort ook bekend als zeer zeldzaam. De soort leeft op eik en komt vooral voor in uitgestrekte oude eikenbossen. Aangezien de soort beter op smeer (mengsel van stroop en drank) komt dan op licht, is smeren de beste techniek om de soort vast te stellen. In 2012 werd de soort op 11 augustus door o.a. JvR aangetroffen op smeer op de Helmweg nabij de Kijk Uit in terrein Castricum. Drie dagen later probeerden AW en LK het nog eens op deze plek en dit resulteerde in maar liefst 3 exemplaren van deze fraaie uil. Eerdere waarnemingen waren er op 3 augustus 2011 toen in terrein Heemskerk een exemplaar werd gevonden op een ruitpad gevonden LK en op 16 september 2011 werd een exemplaar gevonden op smeer in het terrein Bakkum nabij de Scheilaan door JvR en LK. Deze mooie nachtvlinder blijkt dus op meerdere plaatsen waar oude eiken staan voor te komen in het NHD.

Karmozijnrood weeskind *Catocala sponsa* op smeer nabij de Kijk Uit, 14-08-2012.
Foto: Luc Knijnsberg

Op smeer zelf locatie, 11-08-2012.

Foto: John van Roosmalen

Kantstipspanner *Scopula ornata* (Scopoli, 1763)

In 2012 werden alleen van de najaargeneratie 2 vlinders door AW en LK gezien, op 11 en 20 augustus. 2011 was niet beter met ook slechts 2 waarnemingen. De jaren ervoor werd de soort veel vaker in het NHD aangetroffen. Gek genoeg vloog de soort wel goed in 2011 en 2012 in Zuid-Limburg, het enige andere bolwerk voor deze soort in Nederland. Wat de oorzaak van dit fenomeen is, is niet duidelijk. Het is wel erg interessant om deze zeldzame soort de komende jaren goed te volgen.

Rozenboogbladroller *Acleris permutana* (Duponchel, 1836)

LK vond de rozenboogbladroller *Acleris permutana* voor het eerst in 2011 op licht bij Egmond aan Zee. In 2012 trof hij de soort wederom aan, nu een exemplaar in het veld, op 13 augustus ten zuiden van Bergen aan Zee. AW ging de dag erna op dezelfde plaats zoeken, maar kon de soort daar niet aantreffen. De waardplant duinroos *Rosa spinosissima* groeide daar wel, maar stond tussen hoger opgaande grassen en andere kruiden. Iets noordelijker was een plek aanwezig waar Duinroos schraal stond. Hier trof AW maar liefst 4 exx. van deze zeldzame soort aan. Een dag later op 15 augustus vond AW nog een exx. net ten noorden van Egmond aan Zee, wederom in schraal staande duinroosjesvegetatie. De soort is bekend van de Noord- en Zuidhollandse duinen en kan ook op andere rozen (*Rosa sp*) zitten, alhoewel Duinroos sterk de voorkeur heeft.

Biotoop met duinroosje waar 4 exx. van de rozenboogbladroller *Acleris permutana* werden aangetroffen. Duinen nabij Bergen aan Zee, 14-08-2012.

Foto: Arnold Wijker

Slanke groenuil *Actebia praecox* (Linnaeus, 1758)

De slanke groenuil *Actebia praecox* is een vlinder uit de uilenfamilie en een echte duinbewoner. Vlinders worden uitsluitend waargenomen in de kuststreek, maar ook daar slechts zelden. Op de avond van 17 augustus 2012 waren AW en LK aan het lichten bij het landje van Bert Stam in de Wimmenummerduinen. Rond middernacht verscheen deze fraaie uil op het laken. LK had de soort in augustus 2009 eerder gezien op licht in het duingebied bij Castricum. Menno van den Bos vond op 23 mei 2012 een rups van deze fraaie soort in de Kennemerduinen waar de rups foeragerende op welriekende salomonszegel. Het lijkt erop dat deze uil steeds zeldzamer begint te worden langs de Nederlandse kust.

Slanke groenuil *Actebia praecox* op licht in de Wimmenummerduinen, 17-08-2012.
Foto: Luc Knijnsberg

Satijnlichtmot *Palpita vitrealis* (Rossi, 1794)

Een complete verrassing was het opduiken van de satijnlichtmot *Palpita vitrealis* die in de nacht van 20 augustus 2012 op licht kwam bij de vinkenbaan in het duin bij Castricum. LK versleet de vlinder in eerste instantie voor een buxusmot *Cydalima perspectalis*. Thuis werd snel uitgevonden dat het om deze zeldzame zuidelijke najaarsvlinder ging. Deze zuidelijke soort is slechts een keer eerder aangetroffen in het NHD door Han Klein Schiphorst in 2006.

Satijnlichtmot *Palpita vitrealis* op licht bij de vinkenbaan, 20-08-2012.
Foto: Luc Knijnsberg

Getande vlakjesmot *Catoptria fulgidella* (Hübner, 1813)

Op 27 augustus 2012 LK en AW deze zeldzame soort op licht aan bij de Uilenvanger, Bergen. Getande vlakjesmot *Catoptria fulgidella* is nieuw voor het NHD. In Nederland is de soort op de zandgronden in het binnenland (met name Veluwe) en in het Waddendistrict langs de kust aangetroffen. Onze waarneming valt mooi samen met het laatstgenoemde gebied. Het is dan ook niet ondenkbaar dat er een kleine populatie in terrein Bergen Noord aanwezig is. De soort leeft als rups op *Carex* en *Festuca* spp.

Geelblad *Ennomos quercinaria* (Hufnagel, 1767)

Het geelblad werd op licht aangetroffen bij de Uilenvanger in de nacht van 27 augustus met gelijk maar liefst 3 exemplaren door AW en LK. Een weekje later op 9 september werd er

weer een geelblad aangetroffen op licht door JvR en LK. Deze spanner werd door ons niet eerder aangetroffen in het NHD en met 4 exemplaren op deze plaats kan men wel spreken van een kleine lokale populatie. De soort wordt verder vooral gemeld van de zandgronden in het midden en oosten van het land.

Geelblad *Ennomos quercinaria* op licht bij de Uilenvanger, 28-08-2012.
Foto: Luc Knijnsberg

Absintmonnik *Cucullia absinthii* (Linnaeus, 1761)

Afgelopen jaar is er weer naar rupsen van deze mooie uil absintmonnik *Cucullia absinthii* gezocht op bijvoet *Artemisia vulgaris*. De rupsen hebben een goede schutkleur en komen vooral voor op de bloemen en zaden van bijvoet. Rupsen zijn gevonden door AW en LK in en rond de Wimmenummerduinen nabij Egmond aan den Hoef. De rupsen komen vooral op grote planten in bermen van wandelpaden en fietspaden. Aangezien de vlinder slechts zelden op licht komt is rupsen zoeken een goede manier om het voorkomen van deze soort vast te stellen. De soort komt landelijk gezien zeldzaam voor in het zuiden van het land.

Rupsen absintmonnik *Cucullia absinthii* aangetroffen op de waardplant bijvoet, 04-09-2012.
Foto's: Luc Knijnsberg

Aardappelmot *Phthorimaea operculella* (Zeller, 1873)

Een verder tegenvallende vangnacht op 7 september 2012 nabij de Egmonder duintuintjes voor LK, AW en JvR leverde alsnog een waarneming van een zeldzame soort op, Aardappelmot *Phthorimaea operculella*. De Nederlandse soortnaam is niet voor niets gekozen, want aardappel is de voornaamste waardplant (en tomaat). Er zijn maar weinig waarnemingen van deze soort in Nederland, de meeste nog in Zeeland. De soort is (voor zover bekend) nieuw voor het NHD en uiteraard toe te schrijven aan het zeedorpenlandschap met aardappelteelt in de tuintjes nabij de vanglocatie.

Walstrospanner *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen, 1794)

Evenals de micro nachtvinders oosterse schone en kaneelsikkelmot was het voor LK en JvR een verrassing dat de macro nachtvlinder Walstrospanner *Costaconvexa polygrammata* op 9

september 2012 op licht kwam. Het is toch een zeldzame soort met een verspreiding voornamelijk op de Veluwe en omgeving Drenthe. De soort was daarmee nieuw voor Noord Holland (volgens kaartje vlindernet 1982-2012) en dus ook voor het NHD.

Kustooogje *Thiotricha subocellea* (Stephens, 1834)

Nieuw voor het NHD. Een zeldzame soort die in Nederland vooral in de kustregio en in Zuid-Limburg wordt waargenomen. De soort is vooral bekend van voorkomen op wilde marjolein *Riganum vulgare*, maar in het NHD is de soort gevonden op watermunt *Mentha aquatica*. Op 13 september stuitte JvR op een welige ondergroei van watermunt in een bosje met vooral wilg en ratelpopulier langs de Woudweg. Al snel vond hij vraatsporen van een coleophora soort een ook een vreemd soort kokertjes. Achteraf bleken die niets met elkaar te maken te hebben, de vraatsporen hoorden bij de ook zeldzame zwarte weidekokermot *Coleophora albitarsella*, een bekende soort uit het NHD. De vreemde kokertjes, die wel doen denken aan een coleophora soort, bleken echter te horen bij het Kustooogje *Thiotricha subocellea* uit de *Gelechiidae* familie. De larve van deze soort eet van de vruchtjes van de watermunt en maakt daarbij een koker van een stapeltje leeggegeten bloemhoofdjes. Na de eerste vondst volgden meerdere waarnemingen, ook van LK, AW en Natasja Nachbar, niet alleen in een schaduwrijk biotoop, maar ook in het open duin en op het commissarisveld. De soort is daarmee vrij breed verspreid over het NHD en mogelijk eerder over het hoofd gezien.

Kustooogje *Thiotricha subocellea*, twee kokertjes van watermunt bloemhoofdjes, 02-10-2012.

Larve / rupsje in kokertje, waarneming van 13-09-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Haagbeukzebramot *Parornix carpinella* (Frey, 1863)

Zoals de naam aangeeft wordt deze soort op haagbeuk *Carpinus betulus* aangetroffen. Op 19 september trof AW en later die dag LK de soort als rups aan op jonge haagbeukjes in het duinbos bij Bakkum. Later in de herfst vonden JvR en LK de soort ook bij Bergen. Gericht zoeken naar deze soort op de waardplant in larvale stadium levert weer meer informatie op over de verspreiding en zeldzaamheid van deze mineermot.

Rups van haagbeukzebramot *Parornix carpinella* op jonge haagbeuk, Bakkum, 19-09-2012.

Foto: Arnold Wijker

Mijnen van de haagbeukzebramot bij Bergen, 04-10-2012.

Foto: John van Roosmalen

Het Aardbeikokermot *Coleophora albicostella* (Duponchel, 1843) mysterie

Vorig jaar ontdekte JvR bij het zoeken naar de lepelmot een coleophora-soort op aardbei. De afgeplatte, tweekleppige zak was behoorlijk kenmerkend voor de soort aardbeikokermot *Coleophora albicostella* en lijkt niet op de twee andere, lapjeszakken van *Coleophora violacea* en *Coleophora potentillae* die behalve op veel andere planten ook op aardbei voor kunnen komen. Echter: bewijs dat het echt deze soort is door het uitkweken van de kokers (of bijv. door DNA onderzoek) is nog niet geleverd. Het is alle drie de auteurs nog niet gelukt de rupsjes die in de kokers leven uit te kweken.

Nagenoeg alle kokermotten overwinteren als larve in de koker. De cyclus kan meer dan een jaar zijn, tweejarig komt vaak voor. Dat geeft de mogelijkheid zowel in het voorjaar als in het najaar de kokers te vinden. Kokers die in het voorjaar gevonden worden zijn waarschijnlijk het minst moeilijk om uit te kweken, omdat de overwintering dan niet hoeft te worden verzorgd. Dit voorjaar bleek het echter bijzonder lastig om kokers te vinden.

In het najaar hadden JvR en LK echter meer geluk. Op 2 oktober in de berkenbosjes langs de Woudweg vonden een paar kokers en vraatsporen op bosaardbei. Een klein stukje verderop stond echter een jong rozenstruikje met kokers en vraatsporen die hier verdacht veel op leken! Je kunt precies zien waar een stukje van het blad is afgesneden om de koker mee te maken. Die bladrand komt terug in het uiterlijk van de koker, zoals te zien is aan bijvoorbeeld de bovenrand van de koker. Zowel de kokers op aardbei als op roos lieten overigens kokers in twee stadia zien. De ene (jongste) recht en klein, de andere (ouder) krom en plat. Het is vooralsnog niet duidelijk of dit elkaar kort opeenvolgende stadia zijn (meer waarschijnlijk) of dat ze een jaar verschillen. Veel van de Coleophoridae zijn monofaag, een aantal polyfaag. Echter, bosaardbei *Fragaria vesca* hoort tot de familie van de Rosaceae. Een overstap van waardplant kan vooralsnog niet uitgesloten worden, maar ook dat zou een interessante bevinding zijn. Voorlopig is het echter wachten op meer bewijs. Hopelijk lukt het in het voorjaar weer om kokertjes te vinden.

Vraat op aardbei, 02-10-2012.

Koker op aardbei, 02-10-2012.

Vraat en kokers op roos, 02-10-2012.

Koker op roos, met larve, 02-10-2012.

Foto's: John van Roosmalen

Spatelberkkokermot *Coleophora milvipennis* (Zeller, 1839)

In het duin bij Bergen nabij de ingang bij Duinvermaak, langs de Zwarte weg is een aantal jaar geleden een aantal bomen verwijderd, waardoor open plekken ontstonden in een perceel met gemengd bos. Op deze plaatsen zijn diverse groepjes jonge berken opgeschoten. Op 4 oktober 2012 vond JvR diverse soorten interessante mineerders op deze berkjes, waaronder de spatelberkkokermot *Coleophora milvipennis*, die nog niet bekend was uit het NHD, althans op waarneming.nl. Op microlepidoptera.nl lijkt een eerdere waarneming te bestaan.

Spatelberkkokermot *Coleophora milvipennis*, karakteristieke kokers, 04-10-2012.

Grote berkenvouwmot *Phyllonorycter cavella* (Zeller, 1846)

Vouwmotten worden vaak beter als mijn waargenomen dan als vlinder. Van de grote berkenvouwmot *Phyllonorycter cavella* hadden we echter al twee keer een imago op licht gevangen, maar nog niet de mijnen gevonden. Mijnen en imago's van de berkenvouwmot *Phyllonorycter ulmifoliella* zijn veel talrijker. Determinatie van menig vouwmot op uiterlijk is niet altijd even eenvoudig, zodat bevestiging van het voorkomen van deze soort in het NHD door het vinden van mijnen wenselijk was. Op 4 oktober 2012 vond JvR in jonge berkjes langs de Zwarte weg vier mijnen. De mijnen zijn veel groter dan van de berkenvouwmot *Phyllonorycter ulmifoliella*, met meer plooiën en anders op het blad gepositioneerd, meer over de nerven dan ertussen.

Gevlekte dikkopmot *Scythris cicadella* (Zeller, 1839) en Kustdikkopmot *Scythris siccella* (Zeller, 1839)

Opvallend was dat in 2012 voor zowel gevlekte dikkopmot *Scythris cicadella* als kustdikkopmot *Scythris siccella* geen waarnemingen werden gedaan ondanks het in de juiste tijd en op de juiste plaatsen zoeken naar deze soorten. Omdat 2011 heel erg goed voor beide soorten was, is deze nulwaarneming des te opvallender. Het is gissen waarom dit zo was. Beide soorten worden sinds 2009 door AW, JvR en LK in het open duingebied tussen Bergen aan Zee en Bakkum waargenomen.

Bronnen

- www.microlepidoptera.nl
- www.waarneming.nl
- www.lepiforum.de
- www.bladmeeerders.nl
- www.telmee.nl
- www.vlindernet.nl